

О. В. Малей

# ДЕЯКІ АСПЕКТИ ДІЮЧОГО ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ У СФЕРІ ПОВОДЖЕННЯ З ВІДХОДАМИ

В статті досліджено сучасний стан управління в сфері поводження з відходами. Розроблено пропозиції щодо підвищення ефективності економічного механізму у сфері поводження з відходами.

**Ключові слова:** економічний інструментарій, управління, відходи

## 1. Вступ

Дослідження, про які йдеться у доповіді, відносяться до галузі економіка природокористування. В Україні докладено значних зусиль для створення системи управління у сфері поводження з відходами та її нормативно-правового й економічного забезпечення. Унікальністю її формування і становлення є непослідовність цих процесів. Більшість економічних інструментів існують лише на рівні законодавчих положень та залишаються нереалізованими і не впровадженими в практику господарювання, тому подальший розгляд цього питання та робота в напрямку зміни та удосконалення системи платежів є досить актуальною.

## 2. Постановка проблеми

Сучасний економічний механізм природокористування передбачає відповідальність за забруднення довкілля, в тому числі за утворення і розміщення відходів. Його базовою складовою є плата за розміщення відходів. Але, існуючий рівень нормативів плати за розміщення відходів в Україні не відповідає важливості завдань з вирішення проблеми відходів. Метою дослідження є визначення економічного інструментарію, що використовується при управлінні у сфері поводження з відходами та розробка пропозицій щодо підвищення ефективності економічного механізму в цій галузі.

## 3. Основна частина

**3.1. Аналіз літературних джерел по темі дослідження.** Питання зі створення та удосконалення економічного механізму раціонального природокористування та охорони навколишнього природного середовища розглядалися такими вітчизняними науковцями: О. О. Веклич, Б. М. Данилишиним, М. А. Хвесиком, О. Р. Губановою, О. К. Кузіним та ін. Вагомий внесок щодо вдосконалення економічного механізму у сфері поводження з відходами зробили науковці В. С. Міщенко, Г. П. Виговська [1–3].

**3.2. Результати досліджень.** В рамках проведених досліджень було визначено, що на теперішній час в Україні створено основи економічного механізму для забезпечення акумуляції коштів і цільового фінансування найбільш пріоритетних природоохоронних заходів, в тому числі і стосовно впорядкування поводження з відходами.

Але економічні інструменти не набули необхідної ваги та навіть зазнали певної деградації. За цим стоїть як недофінансування природоохоронної сфери взагалі, так і сфери поводження з відходами зокрема.

Сучасне управління в сфері поводження з відходами впроваджує вузьке коло економічних інструментів, що свідчить про низьку ефективність створеного економічного механізму:

- екологічний податок за розміщення відходів;
- спеціальні фонди для цільового фінансування природоохоронних заходів, у тому числі щодо утилізації відходів (державний і місцеві фонди охорони навколишнього природного середовища);
- здешевлення кредитів щодо заходів поводження з відходами;
- страхування екологічного ризику при перевезенні небезпечних відходів;
- встановлення економічної відповідальності за екологічні правопорушення і компенсація збитків, нанесених навколишньому природному середовищу, здоров'ю населення та майну громадян чи суб'єктів господарського права в результаті недбалого поводження з відходами [4].

В Постанові Верховної Ради України «Про стан виконання законодавства у сфері поводження з відходами в Україні та шляхи його вдосконалення» [4] «низька плата за розміщення відходів, що не відповідає сучасним вимогам та світовій практиці» була визначена як центральна проблема нормативно-правового врегулювання поводження з відходами.

Удосконалені нормативи доцільно базувати на нових концептуальних засадах встановлення плати. Вони мають передбачати врахування оцінки ризику для реципієнтів навколишнього середовища та виходити з завдань створення в Україні інфраструктури поводження з відходами.

Економічні механізми забезпечення раціонального природокористування та охорони навколишнього природного середовища вважаються більш ефективними інструментами управління, ніж адміністративні, правові та інші.

В основі економічних методів управління природокористуванням знаходиться вартісна оцінка природних ресурсів і природноресурсного потенціалу в цілому. Значущу роль відіграє оцінка природних умов навколишнього природного середовища у вартісній формі, яка поки що недостатньо розроблена та не застосовується на практиці управління. Також, важливу роль в економічному стимулюванні природоохоронної діяльності відіграють платежі за забруднення навколишнього середовища та виснаження ресурсів та екологічне оподаткування природокористування. Економічні методи покликані стимулювати не лише зменшення негативного впливу на природні ресурси і середовище, а й впровадження різних інновацій нових відносин, методів та технологій.

Відмінність ситуації поводження з відходами в Україні в порівнянні з іншими розвиненими країнами полягає як у великих обсягах утворення відходів, так і у відсутності інфраструктури поводження з ними, що стала неодмінним атрибутом всіх економік розвинених країн.

Досвід країн ЄС свідчить про те, що лише за допомогою економічних інструментів можна створювати важелі регулювання для таких розосереджених забруднювачів як побутові відходи, транспортні засоби, використана упаковка та ін.

З метою підвищення ефективності діючого економічного механізму в сфері поводження з відходами необхідно:

- розробити пропозиції щодо стимулювання та підтримки впровадження більш чистого виробництва суб'єктами господарювання з метою зменшення питомих показників утворення відходів, зокрема небезпечних;
- розробити дієві економічні важелі заохочення підприємств самостійно вирішувати власні екологічні проблеми;
- встановити цільове регулювання для різних категорій відходів з метою конкретизації та адресної прив'язки законодавчих вимог відносно забезпечення повноти збирання, заготівлі, належного зберігання та недопущення знищення і псування відходів як вторинної сировини та встановлення спеціального режиму поводження з ними;
- створити сектор економіки поводження з відходами в Україні та відповідну інфраструктуру.

Проведені дослідження показали, що економічний механізм у сфері поводження з відходами потребує вдосконалення шляхом реформування системи платежів за розміщення відходів і у посиленні їх функції як інструментів регулювання утворення, видалення і утилізації відходів.

## Література

1. Міщенко В. С. Нормативно-правові та економічні аспекти поводження з відходами в Україні [Електронний ресурс] / В. С. Міщенко, Г. П. Виговська. Режим доступу: \www/ URL: <http://waste.ua/eco/2012/waste-management/legislation/>. — Загол. з екрану.
2. Виговська Г. П. Поводження з відходами в Україні: підсумки і перспективи [Електронний ресурс] / Г. П. Виговська, В. С. Міщенко // 5-я Международная конференция «Сотрудничество для решения проблемы отходов», 2–3 апреля 2008 г., Харьков. — Режим доступу: \www/ URL: <http://waste.ua/cooperation/2008/theses/vygovska.html>.
3. Міщенко В. С. Світ відходів і Україна в ньому [Текст] / В. С. Міщенко // Дзеркало тижня. Україна. — 2012. — № 25. — С. 10.
4. Постанова Верховної Ради України «Про стан виконання законодавства у сфері поводження з відходами в Україні та шляхи його вдосконалення»: від 06 листопада 2005, № 2967-15 // Відомості ВР України. — 2005. — № 49. — С. 525.

## НЕКОТОРЫЕ АСПЕКТЫ ДЕЙСТВУЮЩЕГО ЭКОНОМИЧЕСКОГО МЕХАНИЗМА В СФЕРЕ ОБРАЩЕНИЯ С ОТХОДАМИ

**О. В. Малей**

В статье исследовано современное состояние управления в сфере обращения с отходами. Разработаны предложения по повышению эффективности экономического механизма в сфере обращения с отходами.

**Ключевые слова:** экономический инструментарий, управление, отходы.

*Ольга Викторовна Малей, соискатель кафедры экономики строительства Харьковской национальной академии городского хозяйства, тел.: (050) 932-49-67, e-mail: olamal@mail.ru.*

## SOME ASPECTS OF THE ECONOMIC MECHANISM IN WASTE MANAGEMENT

**O. Maley**

This article describes the current state administration in the field of waste management. Proposals to increase the efficiency of the economic mechanism in the field of waste management were developed.

**Keywords:** economic tools, management, waste.

*Olga Maley, competitor of the Department of Construction Economics Kharkov National Academy of Municipal Economy, tel.: (050) 932-49-67, e-mail: olamal@mail.ru.*